

2-MAVZU: MAHALLA RAISINING MAHALLALARDA “IJTIMOIY PROFILAKTIKA” TAMOYILI ASOSIDA ISHLASH BO‘YICHA VAZIFALARI VA VAKOLATLARI

Reja:

2.1. Mahalla raisining “Ijtimoiy profilaktika” tamoyili asosidagi ishlarni tashkil etishning umumiy tavsifi.

2.2. Mahalla raisining “Ijtimoiy profilaktika” tamoyili asosida ishlash bo‘yicha vazifalari va vakolatlari.

2.1. Mahalla raisining “Ijtimoiy profilaktika” tamoyili asosidagi ishlarni tashkil etishning umumiy tavsifi

“Obod va xavfsiz mahalla” tamoyili asosida mahallalarda ijtimoiy profilaktika tadbirdarini amalga oshirishda mahalla raisi, hokim yordamchisi, profilaktika inspektori, yoshlar yetakchisi, xotin-qizlar faoli, ijtimoiy xodim va soliq inspektori, shuningdek, boshqa davlat organlari va tashkilotlari o‘rtasida o‘zaro hamkorlik mexanizmlari orqali amalga oshiriladi.

“Ijtimoiy profilaktika” tamoyili asosidagi ishlarni tashkil etishning umumiy tavsifi doirasida quyidagi tushunchalar bilan tanishish maqsadga muvofiq hisoblanadi:
Jumladan,

ijtimoiy profilaktika – bu jamiyatdagi ijtimoiy, iqtisodiy, psixologik, pedagogik, huquqiy va boshqa muammolar yuzaga kelishining oldini olish, shuningdek bunday muammolar yuzaga kelganda ularni hal etish orqali huquqbazarliklarning sabablari va ularning sodir etilishiga imkon bergen shart-sharoitlarni bartaraf etishga qaratilgan ijtimoiy-iqtisodiy, tashkiliy va huquqiy, psixologik, tibbiy chora-tadbirlar tizimi.

ijtimoiy profilaktika tadbirdari — huquqbazarlik sodir etish yoki undan jabrlanish ehtimoli yuqori bo‘lgan shaxslarga huquqiy, ijtimoiy, psixologik, tibbiy, pedagogik va boshqa turdagи yordamlar ko‘rsatishda amalga oshiriladigan tadbirdar majmui;

ijtimoiy profilaktika tadbirdarini amalga oshiruvchi subyektlar — mahalla raisi, hokim yordamchisi, profilaktika inspektori, yoshlar yetakchisi, xotin-qizlar faoli, ijtimoiy xodim va soliq inspektori;

ijtimoiy profilaktika tadbirdarini amalga oshirishga ko‘maklashuvchi shaxslar — mehnat organi xodimi, tibbiyot xodimi, maktab direktori va maktab psixolog, inspektor-psixolog, shuningdek, ijtimoiy profilaktika tadbirdarini amalga oshiruvchi subyektlarning murojaatiga asosan jalb etiladigan tuman (shahar) darajasidagi tegishli davlat organlari va tashkilotlari xodimlari;

ijtimoiy profilaktika obyektlari — o‘ziga nisbatan ijtimoiy profilaktika tadbirdari amalga oshiriladigan shaxslarning ijtimoiy muammolari;

ijtimoiy profilaktika tadbirdari amalga oshiriladigan shaxslar — huquqbazarlik sodir etish yoki undan jabrlanish ehtimoli yuqori bo‘lgan shaxslar;

ijtimoiy moslashtirish dasturi — ijtimoiy profilaktika obyektlariga nisbatan ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshiruvchi subyektlar tomonidan ijtimoiy profilaktika jarayonida amalga oshiriladigan tadbirlar.

Ijtimoiy profilaktika tadbirlari quyidagi shaxslarga nisbatan amalga oshiriladi:

- a) huquqbuzarlik sodir etish ehtimoli bo‘lgan shaxslar:
 - band bo‘lman yoki doimiy daromad manbaiga ega bo‘lman ishsiz shaxslar;
 - spirtli ichimliklar, giyohvandlik vositalari, psixotrop yoki inson aql-irodasiga ta’sir etuvchi boshqa moddalarga qaram bo‘lib qolgan shaxslar;
 - qimor va tavakkalchilikka asoslangan boshqa o‘yinlarga ruju qo‘ygan shaxslar;
 - g‘ayriijtimoiy xulq-atvorli shaxslar;
 - qarovsiz va nazoratsiz qolgan voyaga etmaganlar;
 - ishsiz yoshlar va maktab bitiruvchilari;
 - davlat ko‘magiga muhtoj “og‘ir” toifadagi yoshlar;
 - huquqbuzarlik sodir etishga moyilligi bo‘lgan yoshlar;
 - ajrim yoqasiga kelib qolgan va nizoli oilalar;
 - yordamga muhtoj bo‘lgan va og‘ir ijtimoiy ahvolga tushib qolgan xotin-qizlar;
 - muntazam tazyiq va zo‘ravonlikka uchrab kelayotgan xotin-qizlar;
 - jazoni ijro etish muassasalaridan qaytgan va profilaktik hisobda turgan shaxslar;
 - og‘ir ahvolga tushib qolgan va og‘ir ahvolga tushib qolish xavfi yuqori bo‘lgan shaxslar;
 - tadbirkorlik faoliyatini boshlamoqchi bo‘lgan shaxslar;
 - b) huquqbuzarlikdan jabrlanish ehtimoli bo‘lgan shaxslar:
 - parvarishga muhtoj yolg‘iz keksalar;
 - nogironligi bo‘lgan va og‘ir kasallikka chalingan shaxslar.
- “Ijtimoiy profilaktika” metodlari:
- Tibbiy-ijtimoiy;
 - Siyosiy;
 - Tashkiliy-ma’muriy;
 - Iqtisodiy;
 - Huquqiy;
 - Pedagogik;

Tibbiy-ijtimoiy – insonning jismoniy va ijtimoiy salomatligini maqbul darajada saqlash uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan. Bularga tibbiy va ijtimoiy ta’lim, sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish, tibbiy va ijtimoiy homiylik va boshqalar kiradi.

Siyosiy – jamiyatda siyosiy huquqlar, erkinliklar, qadriyatlar va istiqboldagi vazifalarni amalga oshirishning samarali tizimini yaratish, bu barcha ijtimoiy subyektlarga o‘z manfaatlarini ijtimoiy maqbul chegaralarda himoya qilishga imkon beradi. Ijtimoiy profilaktikaning ushbu usullarini amaliyotda qo‘llashning samarasi, ijtimoiy profilaktika choralari tizimini ishlab chiqish va amalga oshirishda sezilarli

darajada bo‘ladi.

Tashkiliy-ma’muriy – ijtimoiy nazorat tizimini yaratish, tegishli huquqiy va qonunchilik bazasini ishlab chiqish, ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshirish uchun organlar va muassasalar tizimini shakllantirish.

Ushbu usullar guruhiga ijtimoiy nazorat, ijtimoiy boshqaruв, ijtimoiy rejalashtirish va boshqalar kiradi.

Iqtisodiy – umume’tirof etilgan va insonning munosib turmush darajasini saqlashga va uning moddiy ehtiyojlarini qondirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan. Bunga iqtisodiy rag‘batlantirish, iqtisodiy imtiyozlar va qo‘llab-quvvatlash va boshqalar kiradi.

Huquqiy – ijtimoiy hayotning barcha sohalarida odamlarning xulq-atvori va faoliyatining tegishli huquqiy normalari va qoidalarni ishlab chiqish, ushbu normalar va qoidalarning bajarilishini nazorat qilishning samarali tizimini yaratish. Ushbu usullar guruhiga huquqiy ta’lim, huquqiy nazorat, huquqiy sanksiya va boshqalar kiradi.

Pedagogik – turli xil ijtimoiy subyektlar o‘rtasida e’tirof etilgan ijtimoiy qadriyatlar, me’yorlar, stereotiplar va ideallar tizimini shakllantirish, bilim darajasini oshirish va dunyoqarashini kengaytirish. Bunga ta’lim, tarbiya va ma’naviy-ma’rifiy usullar kiradi.

O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, Kambag‘allikni qisqartirish va bandlik vazirligi, Yoshlar siyosati va sport vazirligining 2023 yil 30 martdagи “Obod va xavfsiz mahalla” tamoyili asosida respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish mexanizmlarini belgilash to‘g‘risidagi qo‘shma Qarori asosida tasdiqlangan Yo‘riqnomma muvofiq, Ijtimoiy profilaktika obyekti bo‘lgan shaxslar toifasiga quyidagilar kiradi:

a) huquqbazarlik sodir etish ehtimoli yuqori bo‘lgan yoki huquqbazarlik sodir etishga moyil shaxslar:

- bandligi ta’milnagan mehnatga layoqatli bo‘lgan, shu jumladan doimiy daromad manbaiga ega bo’lmagan shaxslar;

- farzand tarbiyasiga befarq munosabatda bo’layotgan ota-onalar yoki ularning o’rnini bosuvchi shaxslar;

- alkogolni, shuningdek psixotrop moddalarni va kishining aql-irodasiga kuchli ta’sir etuvchi boshqa moddalarni suiiste’mol qiluvchi (me’yoridan ortiq ichuvchi) xotin-qizlar va yoshlar;

- qimor va tavakkalchilikka asoslangan o‘yinlarga ruju qo’yan yoshlar;

- nizoli oilalar a’zolari (umumiyo ro’zg’or asosida yashovchilar);

- jazoni ijro etish muassasasidan ozod etilib, ijtimoiy moslashtirishga muhtoj bo‘lgan shaxslar;

- uzoq vaqt davomida o’zaro nizo va adovatda bo‘lib kelayotgan shaxslar (qo’shnilar, qarindoshlar va boshqa shaxslar);

- nazoratsiz va qarovsiz qolgan 14 dan 18 yoshgacha bo‘lgan voyaga yetmaganlar;

- turmushidan ajrashib, ijtimoiy-iqtisadiy og‘ir ahvolga tushib qolgan ayollar;

- g‘ayriijtimoiy xulq-atvorli yoshlar;

b) huquqbazarlikdan jabrlanish ehtimoli yuhori bo‘lgan shaxslar:

- yolg‘iz yashovchi ayollar va qariyalar;

- qonuniy nikohsiz yashovchi shaxslar;

- sudxo‘rlik bilan shug‘ullanuvchi shaxslar;

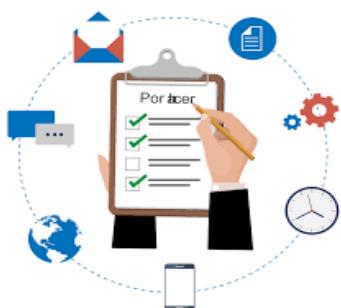
- g‘ayriijtimoiy xulq-atvorli xotin-qizlar.

2.2. Mahalla raisining “Ijtimoiy profilaktika” tamoyili asosida ishlash bo‘yicha vazifalari va vakolatlari

O‘zbekiston Respublikasining 2013-yil 22-apreldagi O‘RQ-350-son “Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari to‘g‘risida”gi (yangi tahriri) qonunining bir nechta moddalarida jinoyat qilishga moyilligi bor og‘ir ahvoldagi aholi bilan “ijtimoiy profilaktika” tamoyili asosida ishlash bo‘yicha fuqarolar yig‘ini kengashi, mahalla raisi tomonidan amalga oshirilishi bo‘yicha vakolatlari belgilangan.

Fuqarolar yig‘ini kengashining qonun bilan belgilangan “ijtimoiy profilaktika” sohasidagi vakolatlari (13-modda):

- xotin-qizlarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishga, ularning jamiyat hayotidagi, oilada ma’naviy-axloqiy muhitni shakllantirishdagi, yosh avlodni tarbiyalashdagi rolini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlarni ko‘radi;
- ro‘yxatdan o‘tmagan diniy tashkilotlar faoliyat ko‘rsatishining oldini olish, fuqarolarning diniy e’tiqod erkinligi huquqiga rioya etilishini ta’minalash, diniy qarashlarni majburan singdirishga yo‘l qo‘ymaslik yuzasidan chora-tadbirlarni ko‘radi, vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risidagi qonunchilikka rioya etilishi bilan bog‘liq boshqa masalalarni ko‘rib chiqadi;
- o‘zgalar parvarishiga muhtoj yolg‘iz keksa fuqarolarga patronaj yordami shu maqsadda ajratilgan O‘zbekiston Respublikasi Davlat budgeti mablag‘lari hisobidan ko‘rsatilishiga ko‘maklashadi;
- tegishli hududda yashovchi fuqarolar bandligini ta’minalashga, shu jumladan kasanachilikni tashkil etishga ko‘maklashadi;
- tegishli hududda jamoat tartibini va jamoat xavfsizligini ta’minalashda, shu jumladan fuqarolarning kelishi va ketishini hisobga olishni tashkil etishda, voyaga etmaganlar o‘rtasida nazoratsizlik hamda huquqburzaliklar profilaktikasiga doir ishlarda va ularning huquqlarini himoya qilishda huquqni muhofaza qiluvchi organlarga ko‘maklashadi;
- tegishli hududda fuqarolar va yuridik shaxslarga xususiy mulk huquqi asosida tegishli bo‘lgan turar joylardan foydalanishi, shu jumladan pasport rejimiga rioya etilishi, yashayotgan shaxslarning hisobga olinishi va tegishli shartnomalarning mavjudligi yuzasidan nazoratni amalga oshirishda ichki ishlar organlariga yordam ko‘rsatadi;

- aholi kommunal xizmatlar haqini to‘liq to‘lashini ta’minlaganligi uchun fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organiga o‘tkaziladigan mablag‘lari hisobidan belgilangan tartibda kam ta’minlangan oilalarga communal xizmatlar haqini to‘lashda yordam beradi;

- ijtimoiy qo‘llab-quvvatlashga muhtoj bo‘lgan kam ta’minlangan oilalarni, yolg‘iz keksa fuqarolarni, pensionerlarni va nogironlarni moliya organlari va sog‘liqni saqlash organlari bilan birgalikda aniqlaydi;
- ozodlikdan mahrum etish joylaridan ozod etilgan shaxslarni ijtimoiy-mehnat reabilitatsiyasi va jinoyatchilikning oldini olishga doir tadbirlarni ijtimoiy moslashuv markazlari bilan birgalikda amalga oshiradi.

Mahalla raisining qonun bilan belgilangan “ijtimoiy profilaktika” sohasidagi vakolatlari (14-modda):

- egasiz mol-mulkni, meros tariqasida fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organiga o‘tgan mol-mulkni, shuningdek davolash muassasalarida turganligi munosabati bilan vaqtincha bo‘limgan yolg‘iz shaxslarning mol-mulkini, ixtisoslashtirilgan o‘quvtarbiya muassasalarida yoki vasiylik va homiylikda turgan, oilaga tarbiyaga topshirilgan etim bolalarning, ota-onasining qaramog‘idan mahrum bo‘lgan bolalarning mol-mulkini saqlash bo‘yicha chora-tadbirlarni ko‘radi;

- spirtli ichimliklar, giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarni suiiste’mol qilishi natijasida fuqaroni muomala layoqati cheklangan deb topish to‘g‘risida yoki fuqaroni ruhiy holati buzilganligi (ruhiy kasalligi yoki aqli zaifligi) tufayli muomalaga layoqatsiz deb topish haqida sudga ariza beradi;
- kam ta’minlangan oilalarning, etim bolalarning, ota-onasining

qaramog‘idan mahrum bo‘lgan bolalarning, shuningdek tabiiy ofatlardan va texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlardan jabr ko‘rgan fuqarolarning moddiy va uyjoy, maishiy sharoitlarini yaxshilash to‘g‘risida tegishli davlat organlariga takliflar kiritadi;

- voyaga etmaganlarning huquqlarini himoya qilish bo‘yicha jamoatchilik ishlarini tashkil etadi, etim bolalar, ota-onasining qaramog‘idan mahrum bo‘lgan bolalar haqidagi ma’lumotlarni vasiylik va homiylik organlariga taqdim etadi, shuningdek bunday bolalarni tegishli davlat muassasalariga joylashtirishga ko‘maklashadi;

- tazyiq va zo‘ravonlikka uchragan hamda fuqarolar yig‘inlariga murojaat qilgan xotin-qizlarni himoya qilishga doir chora-tadbirlarni belgilaydi, shuningdek mazkur faktlar to‘g‘risida tegishli ayollarni reabilitatsiya qilish va moslashtirish markazlarini hamda ichki ishlar organlarini zudlik bilan xabardor qiladi;

- ro‘yxatdan o‘tmagan diniy tashkilotlar faoliyat ko‘rsatishining, diniy qarashlarni majburan singdirish hollarining oldini olishga doir ishlarni tashkil etadi, vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risidagi qonunchilikka riosa etilishi bilan bog‘liq boshqa masalalarini hal etadi.

- mahallalarga 2 ming kvadrat metrgacha bo‘sh davlat obyektlarini auksionga chiqarish;

- mahalla raisi va hokim yordamchisi bo‘sh turgan 5 ming kvadratgacha bo‘lgan davlat mulkini auksionga chiqarishi mumkin. Sotuvdan tushgan mablag‘ning 70 foizi mahallaning o‘zida qoladi va infratuzilmaga sarflanadi.

O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, Kambag‘allikni qisqartirish va bandlik vazirligi, Yoshlar siyosati va sport vazirligining 2023 yil 30 martdagи “Obod va xavfsiz mahalla” tamoyili asosida respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish mexanizmlarini belgilash to‘g‘risidagi qo‘shma Qarori asosida tasdiqlangan Yo‘riqnomaning 16-bandiga asosan ijtimoiy profilaktika subyekti sifatida mahalla raisining funksional majburiyatları:

a) nizoli oilalar a'zolari (umumiyl ro'zg'or asosida yashovchilar)ga profilaktik ta'sir ko'rsatish va ularni ijtimoiy moslashtirish bo'yicha:

- nizoli oilalar a'zolari ro'yxatini shakllantirish va alohida yig'majild yuritish hamda yakka tartibdagi ijtimoiy profilaktik chora-tadbirlarni belgilash;

- nizoning kelib chiqish sabablarini o'rganish va ularni yechimini topishga vakolati doirasida har tomonlama ko'maklashish;

- nizolashayotgan tomonlarning nizoning predmeti yuzasidan bo'lib o'tadigan munozaralarida bevosita ishtirok etish;

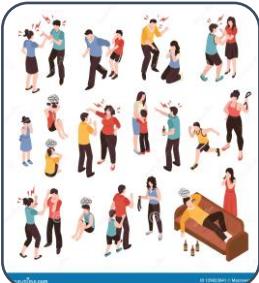

- nizoli oilalarni turmush tarzi va muhitini o'rganib, oila a'zolariga mahallada obro'-e'tiborga ega bo'lgan nuroniylarni biriktirish;

- har oyda nizoli oilaning mavjud muammoli masalalarini mahalladagi **"Oilaviy qadriyatlarni mustahkamlash komissiyasi"**da muhokama qilib, bartaraf etish choralarini ko'rish;

b) uzoq vaqt davomida o‘zaro nizo va adovatda bo‘lib kelayotgan shaxslar (qo‘snilar, qarindoshlar va boshqa shaxslar)ga profilaktik ta’sir ko‘rsatish va ularni ijtimoiy moslashtirish bo‘yicha:

- uzoq vaqt davomida o‘zaro nizo va adovatda bo‘lib kelayotgan shaxslar (**qo‘snilar, qarindoshlar va boshqa shaxslar**) ro‘yxatini shakllantirish va alohida yig‘majild yuritish hamda yakka tartibdagi ijtimoiy profilaktik chora-tadbirlarni belgilash;

- fuqarolar bilan yakka **tartibda profilaktik suhbat** o‘tkazib, nizolashish sabablariga aniqlik kiritish va ularni yechimini topishga vakolati doirasida har tomonlama ko‘maklashish;

- nizolashayotgan tomonlarning nizoning predmeti yuzasidan bo‘lib **o‘tadigan munozaralarida** bevosita ishtirot etish;

- **mol-mulk, uy-joy, umumiyl foydalanish masalalari, oilaviy ajrimlar** borasidagi nizolar bo‘yicha fuqarolik ishlari bo‘yicha sudlar, yer resurslari va davlat kadastr bo’limi, davlat soliq inspeksiyasi, mahalliy hokimliklarning arxitektura bo’limlari va boshqa **tashkilotlar bilan hamkorlik qilish;**

v) yolg‘iz yashovchi qariyalarni ijtimoiy himoya qilishga ko‘maklashish:

- yolg‘iz yashovchi qariyalar ro‘yxatini shakllantirish va alohida yig‘majild yuritish hamda yakka tartibdagi ijtimoiy profilaktika chora-tadbirlarni belgilash;

- o‘zgalar parvarishiga muhtoj bo‘lgan yolg‘iz yashovchi qariyalarni ijtimoiy va moddiy qo’llab-quvvatlash choralarini ko‘rish;

- yolg‘iz yashovchi qariyalar bilan uchrashayotgan hamda muloqotga kirishayotgan shaxslarni doimiy o‘rganib borish, shubhali holatlar bo‘yicha profilaktika inspektorini xabardor qilish;

- yolg‘iz yashovchi qariyalarni pensiya mablag‘larini g‘ayriqonuniy ravishda talon-toroj qilinishini barvaqt oldini olish choralarini ko‘rish hamda dori-darmon va oziq-ovqat mahsulotlarini sotib olishiga ko‘maklashish;

- yolg‘iz yashovchi qariyalarni mulkiy xarakterdagi notarial harakatlarni amalga oshirishida ishtirok etish va ularni aldanib qolishlarini barvaqt oldini olish;

- yolg‘iz yashovchi qariyalarning holidan muntazam ravishda bevosita xabar olib turish;

g) farzand tarbiyasiga befarq munosabatda bo‘layotgan ota-onalar yoki ularning o‘rnini bosuvchi shaxslarga profilaktik ta’sir ko‘rsatish va ularni ijtimoiy moslashtirish bo‘yicha:

- farzand tarbiyasiga befarq munosabatda bo‘layotgan ota-onalar yoki ularning o‘rnini bosuvchi shaxslar ro‘yxatini shakllantirish va alohida yig‘majild yuritish hamda yakka tartibdagi ijtimoiy profilaktik chora-tadbirlarni belgilash;

- voyaga yetmagan bolalarini tarbiyalash va ularga ta’lim berish borasidagi majburiyatlarni bajarmagan ota-onalar yoki ularning o‘rnini bosuvchi shaxslarning xatti-harakatlarini mahalla jamoatchiligi o‘rtasida muhokama qilish va ularni to‘g‘ri yo‘lga qaytishlariga undash;

- voyaga yetmagan bolalarini tarbiyalash va ularga ta’lim berish borasidagi majburiyatlarni bajarmagan ota-onalar yoki ularning o‘rnini bosuvchi shaxslar bilan diniy tashkilot vakillarini jalb qilgan holda axloqiy va tarbiyaviy suhbatlar o‘tkazish va tushuntirish ishlarini olib borish;

- ota-onasi yoki ularning o‘rnini bosuvchi shaxslarga topshirilgan voyaga yetmaganning yashash sharoiti bir yil mobaynida monitoring qilib borish;

- oilalarda o‘rganish (kuzatish) va profilaktika tadbirlarini amalga oshirish jarayonida nazoratsiz va qarovsiz bolalarni aniqlash, zarur choralarни ko‘rish uchun profilaktika inspektorini xabardor qilish;

- nazoratsiz va qarovsiz voyaga yetmaganlarning yashash sharoiti, ijtimoiy moslashuvi bilan bog‘liq masalalar yuzasidan holidan muntazam ravishda bevosita xabar olib turish orqali bir yil davomida monitoring qilib borish hamda ularga zarur amaliy yordam ko‘rsatish;

d) sudxo'rlik bilan shug'ullanuvchi shaxslarga profilaktik ta'sir ko'rsatish va ularni ijtimoiy moslashtirish bo'yicha:

- sudxo'rlik bilan shug'ullanuvchi shaxslar ro'yxatini shakllantirish va alohida yig'majild yuritish hamda yakka tartibdagi ijtimoiy profilaktik choratdbirlarni belgilash;

- qarzdor va qarz beruvchi o'tasida foizlar to'lash sharti evaziga pul oldi berdisi bilan shug'ullanuvchi shaxslar o'tasida mazkur harakat kelgusida salbiy oqibatlarga olib kelishi yuzasidan tushuntirish ishlarini olib borish;

- sudxo'rlik bilan muntazam ravishda shug'ullanuvchi shaxslar bilan diniy tashkilot vakillarini jalb qilgan holda suhbatlar o'tkazish va sudxo'rlikdan tiyilish maqsadida tushuntirish ishlarini olib borish;

e) qonuniy nikohsiz yashovchi shaxslarga profilaktik ta'sir ko'rsatishi va ularni ijtimoiy moslashtirish bo'yicha:

- qonuniy nikohsiz yashovchi shaxslar ro'yxatini shakllantirish va alohida yig'majild yuritish, nikohsiz yashashining asl sababini o'rganish orqali aniqlash hamda yakka tartibdagi ijtimoiy profilaktik chora-tadbirlarni belgilash;

- qonuniy nikohsiz yashovchi shaxslar bilan yakka tartibda suhbat olib borib, buning oqibatida kelib chiqishi mumkin bo'lgan salbiy holatlar bo'yicha, shuningdek nikohni qonuniy jihatdan rasmiylashtirish yuzasidan tushuntirish ishlarini olib borish;

- nikohni rasmiylashtirish uchun monelik qiluvchi holatlarni aniqlash va uni bartaraf etish choralarini ko'rish.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 3-yanvardagi PQ-1-son "**2025-yilda respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish va huquqbuzarlikning barvaqt oldini olish tizimi samaradorligini yanada oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida**"gi qororiga 4-ilova "**Mahallalarda huquqbuzarlikning barvaqt profilaktikasini ta'minlash bo'yicha manzilli chora-tadbirlarning na'munviy yo'l xaritasi**"da mahalla raislariga quyidagi vazifalar belgilangan.

Mahalla raisi o‘z zimmasiga yuklatilgan vazifalarni bajarish uchun quyidagi vakolatlarni amalga oshiradi:

Mahalla raisi va uning organlari faoliyati doirasida ish yuritishning to‘g‘ri tashkil qilinishi hamda samarali olib borilishini, shuningdek, qabul qilingan qarorlarning o‘z vaqtida ijro etilishini ta’minlaydi;

mahallada tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi bandligini ta’minlash va kambag‘allikni qisqartirish masalalari bo‘yicha tuman (shahar) hokimining yordamchisi, mahalladagi yoshlар yetakchisi va xotin-qizlar faoli, ichki ishlar organlari tayanch punkti profilaktika (katta) inspektorlari faoliyatini hududdagi birinchi navbatda hal etilishi lozim bo‘lgan muammolarni bartaraf etishga yo‘naltiradi hamda bu borada jamoatchilik nazoratini o‘rnatadi;

mahallada tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi bandligini ta’minlash va kambag‘allikni qisqartirish masalalari bo‘yicha tuman (shahar) hokimining yordamchisi, mahalladagi yoshlар yetakchisi va xotin-qizlar faoli, ichki ishlar organlari tayanch punkti profilaktika (katta) inspektorlari faoliyatini baholash hamda natijalari bo‘yicha tegishli xalq deputatlari Kengashlariga axborot kiritib boradi;

mahallada tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi bandligini ta’minlash va kambag‘allikni qisqartirish masalalari bo‘yicha tuman (shahar) hokimining yordamchisi, mahalladagi yoshlар yetakchisi va xotin-qizlar faoli, ichki ishlar organlari tayanch punkti profilaktika (katta) inspektorlarini rag‘batlantirish yoki ularga nisbatan egallab turgan lavozimidan ozod etishgacha bo‘lgan jazo choralarini qo‘llash bo‘yicha mazkur xodimlarning yuqori turuvchi tashkilotlariga ko‘rib chiqilishi majburiy bo‘lgan taqdimnomalar kiritadi;

Mahalla raisi majlisiga (fuqarolar vakillarining yig‘ilishiga) — mahalla raisining jamoatchilik asosida faoliyat ko‘rsatuvchi maslahatchilarini va mahalla raisini faoliyatining asosiy yo‘nalishlari bo‘yicha komissiyalar a’zolarini, taftish komissiyasining raisi hamda a’zolarini saylash uchun nomzodlarni taqdim etadi; tegishli hududda maslahat markazlari ishini tashkil etadi;

spirtli ichimliklar, giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarni suiiste’mol qilishi natijasida fuqaroni muomala layoqati cheklangan deb topish to‘g‘risida yoki fuqaroni ruhiy holati buzilganligi (ruhiy kasalligi yoki aqli zaifligi) tufayli muomalaga layoqatsiz deb topish haqida sudga ariza beradi;

kam ta’minlangan oilalarning, etim bolalarning, ota-onasining qaramog‘idan mahrum bo‘lgan bolalarning, shuningdek, tabiiy ofatlardan va texnogen xususiyatlari favqulodda vaziyatlardan jabr ko‘rgan fuqarolarning moddiy va uy-joy, maishiy sharoitlarini yaxshilash to‘g‘risida tegishli davlat organlariga takliflar kiritadi;

mahalliy davlat hokimiyyati organlariga yangi qabristonlarni barpo etish va mavjud bo‘lganlarini rekonstruksiya qilish haqida takliflar kiritadi;

voyaga etmaganlarning huquqlarini himoya qilish bo‘yicha jamoatchilik ishlarini tashkil etadi;

keksalarning, ayniqsa, yolg‘iz keksalarning muammolarini manzilli o‘rganish va bartaraf etish choralarini ko‘radi, ularga moddiy ko‘maklashish, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlashni ta’minlashda huquqiy, metodik va amaliy yordam ko‘rsatish ishlarini tashkil etadi;

tegishli hududda bayram kunlari va muhim sanalar bilan bog‘liq ommaviy tadbirdilar o‘tkazilishini tashkil qiladi;

ro‘yxatdan o‘tmagan diniy tashkilotlar faoliyat ko‘rsatishining, diniy qarashlarni majburan singdirish hollarining oldini olishga doir ishlarni tashkil etadi, vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risidagi qonunchilik hujjatlariga rioya etilishi bilan bog‘liq boshqa masalalarni hal etadi;

jismoniy va yuridik shaxslar va ularning vakillarini qabul qiladi, murojaatlarini ko‘rib chiqadi;

Mahalla xodimlarining faoliyatiga baho berish hamda ularni rag‘batlantirish yoki ularga nisbatan intizomiy jazo qo‘llash bo‘yicha mahalla kengashiga taqdimnomalarini kiritadi;

tegishli davlat organlaridan muhofaza etiladigan tabiiy hududlar, moddiy madaniy meros obyektlari haqida ma’lumotlar so‘raydi va oladi, ularni saqlash yuzasidan mahalla aholisi orasida tushuntirish ishlarini amalga oshiradi;

har chorakda o‘z mahallasi hududidagi dolzarb muammolar to‘g‘risidagi ma’lumotlarni hududlarni kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo‘yicha sektorlar (keyingi o‘rnarda — sektor) rahbarlari va O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Xalq qabulxonalariga (keyingi o‘rnarda Xalq qabulxonalari) taqdim etib boradi hamda murojaatlar bo‘yicha amalga oshirilgan ishlar yuzasidan tegishli davlat tashkilotidan hisobot talab qiladi, bajarilmagan taqdirda, xalq deputatlari tuman (shahar) Kengashiga ko‘rib chiqish uchun ma’lumot kiritadi;

muntazam ravishda davlat organlari va boshqa tashkilotlarning hududga biriktirilgan mas’ul xodimlari, sektor shtabi a’zolari, yo‘l qurilishi, elektr, gaz, suv, kanalizatsiya, kommunal va ijtimoiy soha vakillarining hududda amalga oshirgan ishlari natijasi yuzasidan yozma ravishda sektorlar rahbarlari va Xalq qabulxonalariga ma’lumot kiritadi;

Mahalla raisiga biriktirilgan davlat idoralari vakillarining hududda amalga oshirgan ishlari bo‘yicha hisobotlarini qabul qiladi;

keksalar va faxriylar ishlari bo‘yicha maslahatchi, mahalla raisining oilaviy qadriyatlarni mustahkamlash komissiyasi hamda “Keksalar maslahati” guruhining faoliyatini tashkil qiladi va muvofiqlashtiradi;

qonunchilik hujjatlariga muvofiq jalb etilgan mablag‘lar va homiylik xayriyalaridan maqsadli foydalanishni, buxgalteriya hisobi to‘g‘ri yuritilishini va

hisoboti taqdim etilishini ta'minlaydi, shuningdek, har chorakda mahalla raisining majlisiga (fuqarolar vakillarining yig'ilishiga) jalb etilgan mablag'lar va homiylik xayriyalaridan foydalanish to'g'risida hisobot beradi;

davlat organlari va tashkilotlaridan o'z zimmasiga yuklatilgan vazifalarni bajarish bilan bog'liq zarur hujjatlar, statistik va boshqa ma'lumotlar, tahliliy materiallar, xulosalar va boshqa axborotlarni so'rab oladi, qonunga asosan tarqatilishi taqiqlangan yoki cheklangan axborotlar bundan mustasno;

davlat organlarida, shu jumladan, sudda, yuridik va jismoniy shaxslar bilan munosabatlarda fuqarolar yig'inining manfaatlarini ifodalaydi, mahalla raisini nomidan shartnomalar, shu jumladan, mehnat shartnomalari tuzadi;

davlat organlari va boshqa tashkilotlarga mahalla raisini faoliyatiga doir masalalar yuzasidan takliflar kiritadi va ularning ko'rib chiqilishida ishtirok etadi;

xalq deputatlari tuman (shahar) Kengashlariga Mahalla raisini faoliyatiga doir masalalar yuzasidan ko'rishi majburiy bo'lgan masalalarni kiritadi;

uy-joy mulkdorlarining umumiyligi yig'ilishiga boshqaruvchi tashkilot, boshqaruvchi yoki shirkat boshqaruvi raisi bilan tuzilgan shartnomani bekor qilish to'g'risida taklif kiritadi;

ko'p kvartirali uylarni boshqarish bilan bog'liq masalalarda uy-joy mulkdorlarining roziligi asosida ularning nomidan boshqaruvchi tashkilot, boshqaruvchi yoki shirkat boshqaruvi raisi bilan o'zaro munosabatlarga kirishadi;

fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlarining va ular mansabdor shaxslarining o'z vakolatlari doirasida qabul qilgan qarorlarini bajarmaganligi yoki lozim darajada bajarmaganligi uchun mansabdor shaxslarni javobgarlikka tortish to'g'risida tegishli davlat organlariga va boshqa korxonalar, muassasalar hamda tashkilotlarga taqdimnomalar kiritadi;

jamiyat va mamlakat hayotida faollik va tashabbuskorlik ko'rsatgan, o'zining samarali mehnati bilan mahalladagi muammolarni hal etishga munosib hissa qo'shgan faollarni "Mahalla iftixori" ko'krak nishoniga taqdim etish uchun nomzod etib ko'rsatish bo'yicha fuqarolar yig'ini kengashiga takliflar kiritadi;

Mahalla raisining huquq-tartibot masalalari bo'yicha o'rinnbosarining (profilaktika inspektorining) faoliyatiga baho berish hamda uni rag'batlantirish yoki unga nisbatan egallab turgan lavozimidan ozod etishgacha bo'lgan jazo choralarini qo'llash bo'yicha tegishlichcha Qoraqalpog'iston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, Toshkent shahar va Toshkent viloyati ichki ishlar bosh boshqarmalari hamda viloyatlar ichki ishlar boshqarmalariga ular tomonidan ko'rib chiqilishi majburiy bo'lgan taqdimnomalar kiritish haqida fuqarolar yig'ini kengashiga taklif kiritadi;

Mahalla raisi o'limni qayd etishi, xat-xabarlarini, shu jumladan, pul va posilkalarni olishga, ish haqini hamda mehnat munosabatlari bilan bog'liq bo'lgan boshqa to'lovlarni olishga, mualliflar va ixtirochilarga to'lanadigan haqlarni, pensiyalar,

nafaqalar va stipendiyalarni, shuningdek, banklardan mablag‘larni olishga ishonchnomalarni tasdiqlashi mumkin;

Mahalla raisi fuqarolar bilan munosabatlarda odob-axloq qoidalariga qat’iy rioxat etishga va o‘z faoliyatini amalga oshirishi natijasida o‘ziga ma’lum bo‘lgan axborotlarning qat’iy sir saqlanishini ta’minlashga majbur.

mahallalarga 2 ming kvadrat metrgacha bo‘sh davlat obyektlarini auksionga chiqarish;

mahalla raisi va hokim yordamchisi bo‘sh turgan 5 ming kvadratgacha bo‘lgan davlat mulkini auksionga chiqarishi mumkin. Sotuvdan tushgan mablag‘ning 70 foizi mahallaning o‘zida qoladi va infratuzilmaga sarflanadi.

Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 3-yanvardagi PQ-1-son “2025-yilda respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish va huquqbazarlikning barvaqt oldini olish tizimi samaradorligini yanada oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qaroriga 4-ilova “Mahallalarda huquqbazarlikning barvaqt profilaktikasini ta’minalash bo‘yicha manzilli chora-tadbirlarning na’munaviy yo‘l xaritasi”da mahalla raislariga quyidagi vazifalar belgilangan.

1-yo‘nalish: Huquqbazarlik sodir etish ehtimoli bo‘lgan shaxslar bilan ijtimoiy profilaktik tadbirlarni amalga oshirish.

1. Bandligi ta’minalmagan yoki doimiy daromad manbaiga ega bo‘lmagan ishsiz shaxslar bilan ijtimoiy profilaktika ishlarini tashkil etish.

- mahallada band bo‘lmagan yoki doimiy daromadga ega bo‘lmagan ishsiz shaxslarni hokim yordamchisi, yoshlar yetakchisi hamda ijtimoiy xodimga biriktirish chorasini ko‘rish;

- xorijiy davlatlarda doimiy va vaqtinchalik ishslash uchun ketmoqchi bo‘lgan shaxslarga xorijiy tillarni o‘rgatish bo‘yicha o‘quv kurslariga jalb etish hamda ularga kasb-hunar o‘rgatish;

- xorijiy davlatlarda ishslash uchun ketmoqchi bo‘lgan fuqarolarni kasb-hunar va chet tillariga o‘rgatish bo‘yicha mahalla hududida bepul o‘quv-kurslarini tashkil qilib, ularni o‘quv-kurslariga jalb etish;

- mahalla hududida foydalanilmayotgan hamda tadbirkorlik subyektlariga tegishli bo‘sh bino va inshootlarda o‘quv-kurslari va to‘garaklar tashkil etish choralarini ko‘rish.

2. Spirli ichimliklar, giyohvandlik vositalari, psixotrop yoki inson aql irodasiga ta’sir etuvchi boshqa moddalarga qaram bo‘lib qolgan shaxslar bilan ijtimoiy profilaktika ishlarini tashkil etish.

- spirli ichimliklar, giyohvandlik vositalari, psixotrop yoki inson aql irodasiga ta’sir etuvchi boshqa moddalarga qaram bo‘lib qolgan shaxslarning oilaviy muhitini o‘rganish va oila a’zolari bilan profilaktik suhbat o’tkazish;

- mahalla faollari, imom-xatib, otinoyilarni ijtimoiy profilaktika tadbirlariga jalg'etish.

3. Qimor va tavakkalchilikka asoslangan va boshqa o'yinlarga ruju qo'ygan shaxslar bilan ijtimoiy profilaktika ishlarini tashkil etish.

- Mahalla faollari, imom-xatib, otinoyilarni ijtimoiy profilaktika tadbirlariga jalg'etish.

4. G'ayriijtimoiy xulq-atvorli shaxslar bilan ishslash profilaktika ishlarini tashkil etish.

- mahalla faollari, imom-xatib, otinoyilarni ijtimoiy profilaktika tadbirlariga jalg'etish.

5. Jazoni ijro etish muassasalaridan qaytgan va profilaktik hisobda turgan shaxslar bilan ishslash bo'yicha ijtimoiy profilaktika ishlarini tashkil etish.

- mahalla faollari, imom-xatib, otinoyilarni ijtimoiy profilaktika tadbirlariga jalg'etish.

6. Ajrim yoqasiga kelib qolgan va nizoli oilalar bilan "xonadonbay" va "oilabay" ijtimoiy profilaktika ishlarini tashkil etish.

- xonadonga borgan holda yakka tartibda suhbat o'tkazish;

- suhbat natijasida murosaga kelmagan oilalarni oilaviy qadriyatlarni mustahkamlash komissiyasida muhokama qilish;

- nizoli va ajrim yoqasidagi oilalarni murosaga keltirish bo'yicha suhbatlar o'tkazish hamda tegishli komissiyasida muhokama qilish.

7. Og'ir ahvolga tushib qolgan va og'ir ahvolga tushib qolish xavfi yuqori bo'lgan shaxslar bilan ijtimoiy profilaktika ishlarini tashkil etish.

- Ushbu toifadagi shaxslarning ro'yxatini shakllantirish.

2-yo'naliш: Huquqbazarlikdan jabrlanish ehtimoli bo'lgan shaxslar bilan ijtimoiy profilaktik tadbirlarni amalga oshirish.

1. Parvarishga muhtoj yolg'iz keksalar bilan ijtimoiy profilaktika ishlarini tashkil etish.

- parvarishga muhtoj yolg'iz keksalarning manzilli ro'yxatini shakllantirish;

- dori-darmon va oziq ovqat mahsulotlarini sotib olish uchun pul bilan ta'minlashga ko'maklashish;

- keksalar va nogironligi bo'lgan shaxslarni zo'ravonlikdan himoya qilishni keng targ'ib qilish.

2. Nogironligi bo'lgan va og'ir kasallikka chalingan shaxslar bilan ijtimoiy profilaktika ishlarini tashkil etish.

- ushbu toifadagi shaxslarning ro‘yxatini shakllantirish;
- nogironligi bor shaxslarning ijtimoiy nafaqalar olishiga ko‘maklashish.

Mahalla raisi o‘z zimmasiga yuklatilgan vazifalarni bajarishiga tavsiyalar

Mahalla raisi vakolatlarini bajarishga tavsiyalar mahalla va uning organlari faoliyatini samarali tashkil qilish, mahalliy aholining ehtiyojlarini qondirish va jamoa bilan o‘zaro munosabatlarni yaxshilash uchun muhimdir.

Aholining ehtiyojlarini to‘g‘ri aniqlash: Mahalla raisi mahalliy aholining asosiy muammolarini aniqlash uchun muntazam tarzda aholi bilan muloqotda bo‘lishi kerak. Qaror qabul qilishda ularning fikrlari va takliflarini inobatga olish juda muhim.

Tashkilot va dasturlarni mukammal bajarish: Mahalladagi turli davlat dasturlari va loyihalarini amalga oshirishda yuqori darajada tashkilotchilik va rejalashtirish talab etiladi. Har bir dasturning maqsadi va natijasi aniq bo‘lishi lozim.

Shaxsiy namuna ko‘rsatish: Mahalladagi boshqa faoliyatlar uchun fuqarolar yig‘ini raisi shaxsan namuna bo‘lib, turli ijtimoiy tadbirlarda ishtirok etishi, aholining kundalik muammolariga e’tibor berishi kerak. Bu jamoa ishtiyoyqini oshiradi.

Qonunlar va qoidalarga rioya qilish: Mahalla raisi o‘z vakolatlarini qonuniy asosda va qonun talablariga muvofiq bajarishi kerak. Qonunga zid ishlarning oldini olish muhimdir.

Aholi bilan ishlash va jamoat munosabatlari: Mahalla raisi jamoat bilan ishlashda shaffoflikni ta’minlash va aholi bilan o‘zaro ishonchni mustahkamlash uchun turli tadbirlar o‘tkazishi zarur. Mahalla dasturlari va qarorlarini aholiga tushuntirishga alohida e’tibor qaratish kerak.

Resurslarni samarali taqsimlash: Mahalla raisi mahalliy budjetdan foydalanishda xato qilmasligi va imkoniyatlarni samarali taqsimlashga harakat qilishi zarur. Bu o‘z navbatida mahalla aholisining turmush farovonligini oshirishga yordam beradi.

Kadrlarni tayyorlash va motivatsiyalash: Mahalla raisi mahallaning ishini samarali olib borish uchun o‘ziga ishongan, malakali va motivatsiyalangan xodimlardan foydalanishi kerak. Kadrlar tayyorlashga ham e’tibor qaratish muhim.

Yangi texnologiyalardan foydalanish: Yangi axborot texnologiyalarini joriy qilish mahalla ishini tez va samarali amalga oshirishga yordam beradi. Internet, mobil dasturlar va onlayn platformalar orqali mahalla bilan bog‘liq axborotni tarqatish foydali bo‘lishi mumkin.

Jinoyatchilik va huquqbazarliklarni oldini olish profilaktika inspektori vazifasi degan yondashuvdan voz kechish befarqlik, boqimandalik, shuningdek o‘zi bo‘larchilikdan voz kechish.

Test savollari:

1. Mahalla raisining vakolatlarni qaysi normativ-huquqiy hujjatda belgilangan?
 - A) *O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 18.06.2021-yil 380-sun Qarorida.
 - B) O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 03.12.2021-yil PQ-19-sun Qarorida.
 - V) O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 03.01.2025 yil PQ-1-sun Qarorida.
2. “Ijtimoiy profilaktika” tushunchasiga berilgan ta’rifni to‘g‘ri ko‘rsating?
 - A) *jamiyatdagi ijtimoiy, iqtisodiy, psixologik, pedagogik, huquqiy va boshqa muammolar yuzaga kelishining oldini olish.
 - B) fuqarolar bilan yakka tartibda profilaktik suhbat o‘tkazish.
 - V) nizolashish sabablariga aniqlik kiritish va ularni yechimini topish.
3. “Ijtimoiy profilaktika” metodlari ko‘rsatilgan javob variantini belgilangan.
 - A) *tibbiy ijtimoiy, pedagogik, siyosiy, iqtisodiy, huquqiy, tashkiliy ma’muriy.
 - B) qiyosiy tahlil, tizimlilik, tarixiylik pedagogik.
 - V) siyosiy, iqtisodiy, tizimlilik, huquqiy.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “2025-yilda respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish va huquqbuzarlikning barvaqt oldini olish tizimi samaradorligini yanada oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori qachon qabul qilingan?
 - A) *2025-yil 3-yanvardagi PQ-1-sun.
 - B) 2024-yil 10-yanvardagi PQ-112-sun.
 - V) 2023-yil 15-yanvardagi PQ-76-sun.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Mahallalarda yoshlar bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori qachon qabul qilingan?
 - A) *2022 yil 19 yanvardagi PQ-92-sun.
 - B) 2025-yil 3-yanvardagi PQ-1-sun.
 - V) 2024-yil 3-yanvardagi PQ-339-sun.

6. “Tibbiy-ijtimoiy profilaktika” metodiga berilgan ta’rifni ko‘rsating?
- A) *insonning jismoniy va ijtimoiy salomatligini maqbul darajada saqlash uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan.
- B) ijtimoiy nazorat tizimini yaratish, tegishli huquqiy va qonunchilik bazasini ishlab chiqish, ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshirish uchun organlar va muassasalar tizimini shakllantirish.
- V) ijtimoiy hayotning barcha sohalarida odamlarning xulq-atvori va faoliyatining tegishli huquqiy normalari va qoidalarini ishlab chiqish, ushbu normalar va qoidalarning bajarilishini nazorat qilishning samarali tizimini yaratish.
7. “Tashkiliy-ma’muriy profilaktika” metodiga berilgan ta’rifni ko‘rsating?
- A) *ijtimoiy nazorat tizimini yaratish, tegishli huquqiy va qonunchilik bazasini ishlab chiqish, ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshirish uchun organlar va muassasalar tizimini shakllantirish.
- B) turli xil ijtimoiy subyektlar o‘rtasida e’tirof etilgan ijtimoiy qadriyatlar, me’yorlar, stereotiplar va ideallar tizimini shakllantirish, bilim darajasini oshirish va dunyoqarashini kengaytirish.
- V) ijtimoiy hayotning barcha sohalarida odamlarning xulq-atvori va faoliyatining tegishli huquqiy normalari va qoidalarini ishlab chiqish, ushbu normalar va qoidalarning bajarilishini nazorat qilishning samarali tizimini yaratish.
8. “Huquqiy profilaktika” metodiga berilgan ta’rifni ko‘rsating?
- A) *ijtimoiy hayotning barcha sohalarida odamlarning xulq-atvori va faoliyatining tegishli huquqiy normalari va qoidalarini ishlab chiqish, ushbu normalar va qoidalarning bajarilishini nazorat qilishning samarali tizimini yaratish
- B) umume’tirof etilgan va insonning munosib turmush darajasini saqlashga va uning moddiy ehtiyojlarini qondirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan.
- V) jamiyatda siyosiy huquqlar, erkinliklar, qadriyatlar va istiqboldagi vazifalarni amalga oshirishning samarali tizimini yaratish, bu barcha ijtimoiy subyektlarga o‘z manfaatlarini ijtimoiy maqbul chegaralarda himoya qilishga imkon beradi.

9. “Pedagogik profilaktika” metodiga berilgan ta’rifni ko‘rsating?

- A) *turli xil ijtimoiy subyektlar o‘rtasida e’tirof etilgan ijtimoiy qadriyatlar, me’yorlar, stereotiplar va ideallar tizimini shakllantirish, bilim darajasini oshirish va dunyoqarashini kengaytirish.
- B) jamiyatda siyosiy huquqlar, erkinliklar, qadriyatlar va istiqboldagi vazifalarni amalga oshirishning samarali tizimini yaratish, bu barcha ijtimoiy subyektlarga o‘z manfaatlarini ijtimoiy maqbul chegaralarda himoya qilishga imkon beradi.
- V) ijtimoiy nazorat tizimini yaratish, tegishli huquqiy va qonunchilik bazasini ishlab chiqish, ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshirish uchun organlar va muassasalar tizimini shakllantirish.

10. “Siyosiy profilaktika” metodiga berilgan ta’rifni ko‘rsating?

- A) *jamiyatda siyosiy huquqlar, erkinliklar, qadriyatlar va istiqboldagi vazifalarni amalga oshirishning samarali tizimini yaratish, bu barcha ijtimoiy subyektlarga o‘z manfaatlarini ijtimoiy maqbul chegaralarda himoya qilishga imkon beradi.
- B) umume’tirof etilgan va insonning munosib turmush darajasini saqlashga va uning moddiy ehtiyojlarini qondirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan.
- V) turli xil ijtimoiy subyektlar o‘rtasida e’tirof etilgan ijtimoiy qadriyatlar, me’yorlar, stereotiplar va ideallar tizimini shakllantirish, bilim darajasini oshirish va dunyoqarashini kengaytirish.

11. “Iqtisodiy profilaktika” metodiga berilgan ta’rifni ko‘rsating?

- A) *umume’tirof etilgan va insonning munosib turmush darajasini saqlashga va uning moddiy ehtiyojlarini qondirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan.
- B) turli xil ijtimoiy subyektlar o‘rtasida e’tirof etilgan ijtimoiy qadriyatlar, me’yorlar, stereotiplar va ideallar tizimini shakllantirish, bilim darajasini oshirish va dunyoqarashini kengaytirish.
- V) jamiyatda siyosiy huquqlar, erkinliklar, qadriyatlar va istiqboldagi vazifalarni amalga oshirishning samarali tizimini yaratish, bu barcha ijtimoiy subyektlarga o‘z manfaatlarini ijtimoiy maqbul chegaralarda himoya qilishga imkon beradi.

12. “Mahalla yettiligi” faoliyatini belgilovchi normativ-huquqiy hujjat ko‘rsatilgan javobni ko‘rsating?

A) *2023-yilning 30 mart kundagi O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar, kambag‘allikni qisqartirish va bandlik hamda yoshlar siyosati va sport vazirliklarining “Obod va xavfsiz mahalla” tamoyili asosida respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish mexanizmlarini belgilab to‘g‘risidagi qo‘shma qarorida.

B) O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 3-yanvardagi PQ-1-son “2025-yilda respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish va huquqbazarlikning barvaqt oldini olish tizimi samaradorligini yanada oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarorida.

V) O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 18 fevraldagagi PF-5938-son “Jamiyatda ijtimoiy-ma’naviy muhitni sog‘lomlashtirish, mahalla institutini yanada qo‘llab-quvvatlash hamda oila va xotin-qizlar bilan ishslash tizimini yangi darajaga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi farmonda.

13. Huquqbazarlik sodir etish ehtimoli yuqori bo‘lgan yoki huquqbazarlik sodir etishga moyil shaxslar ko‘rsatilgan javobni ko‘rsating?

A) *bandligi ta‘minlanmagan shaxslar, alkogol va psixotrop moddalarni iste’mol qiluvchi shaxslar, qimor va tavakkalchilikka asoslangan o‘yinlarga ruju qo‘ygan yoshlar, nizoli oilalar a’zolari.

B) nazoratsiz va qarovsiz qolgan 14 dan 18 yoshgacha bo‘lgan voyaga etmaganlar, g‘ayriijtimoiy xulq-atvorli yoshlar, jazoni ijro etish muassasasidan ozod etilib, ijtimoiy moslashtirishga muhtoj bo‘lgan shaxslar.

V) barcha javoblar to‘g‘ri.

14. Huquqbazarlikdan jabrlanish ehtimoli yuqori bo‘lgan shaxslar ko‘rsatilgan javob variantini ko‘rsating?

A) *yolg‘iz yashovchi ayollar va qariyalar, qonuniy nikohsiz yashovchi shaxslar.

B) sudxo‘rlik bilan shug‘ullanuvchi shaxslar va g‘ayriijtimoiy xulq-atvorli xotin-qizlar.

V) barcha javoblar to‘g‘ri.

15. Huquqbazarlik sodir etish ehtimoli bo‘lgan shaxslar bilan ijtimoiy profilaktik tadbirlar qaysi yo‘nalishlarda olib boriladi?

A) *bandligi ta‘minlanmagan yoki doimiy daromad manbaiga ega bo‘lmagan ishsiz shaxslar bilan, spirtli ichimliklar, giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalarga qaram bo‘lib qolgan shaxslar bilan, qimor va tavakkalchilikka asoslangan va boshqa o‘yinlarga ruju qo‘ygan shaxslar bilan va g‘ayriijtimoiy xulq-atvorli shaxslar bilan.

B) ajrim yoqasiga kelib qolgan va nizoli oilalar bilan, og‘ir ahvolga tushib qolgan va og‘ir ahvolga tushib qolish xavfi yuqori bo‘lgan shaxslar bilan, ajrim yoqasiga kelib qolgan va nizoli oilalar bilan.

V) barcha javoblar to‘g‘ri.